

MEHMED PAŞA, Gürcü
(ö. 1035/1626)**Osmanlı veziriazamı.**

Haremden çıkma olduğundan Hadım lakabıyla da anılır. Gürcü asıllıdır. Bazı kaynaklarda Kanûnî Sultan Süleyman'ın son sadrazamlarından Semiz Ali Paşa, bazılarındaki ise II. Selim devrinde Erzurum Beylerbeyi Hüsrev Paşa tarafından saraya hediye edildiği belirtilir. Enderun'da iyi bir eğitim gördükten sonra çeşitli görevler üstlendi. I. Ahmed'in tahta çıkışının ardından Kapağası Mustafa Ağa'nın yerine has odabaşı oldu (2 Şâban 1012/5 Ocak 1604). Aynı yıl sadâret kaymakamı Sarıkcı Mustafa Paşa'nın, Süfi Sinan Mehmed Paşa'dan başka merkezde vezir olmaması sebebiyle divan toplantılarının yapılamadığını belirterek başkâpıcıbaşı Dâvud ve mîrâhûr-ı evvel Mustafa ağalarla birlikte has odabaşı Gürcü Mehmed Ağa'nın vezirliğe getirilmesini istemesi üzerine üçüncü vezir olarak (Sâfi'ye göre ikinci vezir; *Zübdetü't-tevârih*, II, vr. 27^b) divana girdi (26 Rebûlâhîr 1013 / 21 Eylül 1604). Bir ay sonra da isyan halinde olan askerlerin Beylerbeyi Hacı İbrâhim Paşa'yı öldürmesiyle ciddiyet kazanan taşkınlıklarını önlemek üzere Mısır beylerbeyi yapıldı (28 Cemâziyelevvel 1013 / 22 Ekim 1604). Olumsuz mevsim şartlarına rağmen ve meşakkatli bir deniz yolculuğu ile Mısır'a gitti. Suçluları cezalandırarak sükûneti sağlamasına rağmen "gadr-i vüzerâ" ile (Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi, s. 508) yedi ay sonra azledip yerine Yemenli Hasan Paşa getirildi (8 Safer 1014/25 Haziran 1605).

İstanbul'a dönüşünün ardından Tuna yalıları ile birlikte Belgrad muhafazasını da üstlenmek üzere Bosna beylerbeyi oldu (17 Muharrem 1015 / 25 Mayıs 1606). Macar serhaddindeki görevleri, serdar Kuyucu Murad Paşa'nın sadrazam tayin edilip İstanbul'a gitmek üzere bölgeden ayrılmasıyla serdar kaymakamı olarak daha da genişledi (Şevval 1015 / Şubat 1607). Sadrazam Kuyucu Murad Paşa ikinci defa Anadolu seferi için Üsküdar'a geçtiğinde İstanbul'daki işleri takip ve idare etmek üzere sadrazamın telhisıyla sadâret kaymakamlığı görevine getirildiyse de (1 Rebûllevvel 1018 / 4 Haziran 1609) Belgrad kale meydanında kâgîr bir tophane yaptırması, Kanije ile Eğri'den getirtilen büyük toplarla bu tophaneyi takviye ile meşgul olması sebebiyle bu davete hemen icâbet edemedi. Aslında bazı isyan

hareketlerine çözüm bulmak için Üsküdar'a geçmiş olduğu daha sonra anlatılan Murad Paşa buradaki beş aylık ikaametinden sonra İstanbul'a dönmüş ve şark seferini ertesi yıla bırakmıştı. Şâban 1018'de (Kasım 1609) İstanbul'da toplanan Dîvân-ı Hümâyun'a Gürcü Mehmed Paşa altıncı vezir olarak katıldı; Kuyucu Murad Paşa'nın çıktığı son şark seferinde de sadâret kaymakamı tayin edildi (Rebûlâhîr 1019 / Temmuz 1610).

Gürcü Mehmed Paşa, üçüncü vezir sıfatıyla sadâret kaymakamlığı görevini Murad Paşa'nın Diyarbekir'de ölümü üzerine Nasuh Paşa'nın sadrazam olmasından (12 Cemâziyelâhîr 1020 / 22 Ağustos 1611) İstanbul'a geliş tarihi olan 10 Receb 1021 (6 Eylül 1612) tarihine kadar sürdürdü. İran elçisi Sarı Han'ın Nasuh Paşa ile birlikte İstanbul'a gelmesi dolayısıyla 1 Şâban 1021'de (27 Eylül 1612) düzenlenen törenlere 500 kişilik kuvvetiyle katıldı. Yeni sadrazam Nasuh Paşa, kendi makamı için bir tehdit unsuru olduğunu düşünüp onu Erzurum beylerbeyiliğiyle İstanbul'dan uzaklaştırmak istedi, ancak padişahın müdahalesiyle vezîretini koruyarak İstanbul'da kaldı. I. Ahmed'in Edirne'ye gitmek üzere İstanbul'dan ayrıldığı 9 Şevval 1022 (22 Kasım 1613) tarihinden İstanbul'a döndüğü 4 Muharrem 1023 (14 Şubat 1614) tarihine kadar İstanbul'un muhafazası da ona bırakılmıştı (*Târih-i Âl-i Osmân*, s. 53).

Nasuh Paşa'nın idamı ve yerine Damad Mehmed Paşa'nın sadrazam olması üzerine (13 Ramazan 1023 / 17 Ekim 1614) Gürcü Mehmed Paşa tekrar ikinci vezirliğe getirildi. Yeni sadrazamın şark seferi için 23 Rebûllevvel 1024'te (22 Nisan 1615) Üsküdar'a geçişinde ikinci defa sadâret kaymakamlığını üstlendi. Ancak bir süre sonra (Receb 1025 / Temmuz 1616) padişahın gazabına uğradı ve divandan kovuldu, kaymakamlıkla ikinci vezirlik rakibi Ekmekçizâde Ahmed Paşa'ya verildi. Bu durum, Sultan Ahmed Camii'nde ilk cuma namazının kılındığı 4 Cemâziyelâhîr 1026'ya (9 Haziran 1617) kadar sürdü. O gün Gürcü Mehmed Paşa üçüncü vezirlik verilip açılış merasimine davet edildi. Sultan Mustafa'nın ilk padişahlığında da (1617-1618) vezirliğini korudu. II. Osman'ın saltanatı sırasında ikinci vezir olarak Hotin seferine katılmak üzere davet edildi ve kendisine otâğ-ı hümâyun ile hazine muhafazası görevi verildi. Ancak Sadrazam Ohrili Hüseyin Paşa azledilerek ikinci vezir yapıp yerine Dilâver Paşa sadrazam olunca (1 Zilkade 1030 / 17 Eylül

1621) Mehmed Paşa'nın rütbesi üçüncü vezirliğe indirildi. II. Osman'ın tahttan indirilişi ve katli sırasındaki olaylardan fazla etkilenmedi. I. Mustafa'nın ikinci saltanatında Mere Hüseyin Paşa sadrazam olunca (3 Şâban 1031 / 13 Haziran 1622) tekrar ikinci vezirliğe getirildi. Mere Hüseyin Paşa'nın bir ay kadar süren bu ilk sadâretinin ardından ayaklanan yeniçeri ve sipahilere padişah sadrazam adayı olarak Dâvud Paşa ve Lefkeli Mustafa Paşa ile birlikte onu da gösterdi, sadârete Mustafa Paşa tayin edildi. Mustafa Paşa iki buçuk aylık sadrazamlığının ardından azledilince Şeyhülislâm Zekeriyâzâde Yahyâ Efendi ile vâlide sultanın Davutpaşa bahçesinde gerçekleşen müşâvereleri sonucu sadrazamlık Gürcü Hadım Mehmed Paşa'ya verildi (15 Zilkade 1031 / 21 Eylül 1622).

Karışık bir dönemde sadrazamlık makamına getirilen Gürcü Mehmed Paşa öncelikle asayişin temini ve askerinin zaptı ile meşgul oldu. Antep'te yeniçeri zorbalılarının faaliyetleri, Bağdat'ta Bekir Subaşı hadisesi, Erzurum'da Abaza Paşa'nın kendi başına hareketi öncelikle çözüm bekleyen konulardı. Bilhassa II. Osman'ın katlinde rolü olanları yakalattı, bu arada Kara Dâvud Paşa'yı idam ettirdi. Fakat bir süre sonra Mere Hüseyin Paşa'nın da tahrikleri neticesinde yeniçeri ve sipahiler onun Abaza Paşa'ya müsamahakâr davrandığını, bu konuyla gerekli şekilde ilgilenmediğini ileri sürerek yeni bir karışıklık çıkardılar. Yeniçeri ve sipahilerin kendi aleyhindeki gösterileri önlenemeyince ve durumun kötüye gittiği, 4 Rebûlâhîr 1032 (5 Şubat 1623) tarihli divan toplantısında yeniçeri ağası Mustafa Ağa tarafından kendisine bildirilince mührü kapıcılar kethüdâsı ile padişaha ulaştırarak görevinden istifa etti (Hüseyin Tûgî, s. 81-82; *Târih-i Âl-i Osmân*, s. 53).

Askerin ısrarlı talebi üzerine ikinci defa sadrazam olan Mere Hüseyin Paşa tarafından Bursa'ya sürüldü (Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi'ye göre Cemâziyelevvel 1032 / Mart 1623 tarihinde gerçekleşen bu sürgün Malkara'ya yapılmıştır; bk. *Rauzatü'l-ibrâr*, s. 551). Sadâret Kemankeş Ali Paşa'ya verilince (4 Zilkade 1032 / 30 Ağustos 1623) Bursa'dan çağrılarak yeniden vezir yapıldı. Ancak serbest hareket etmek isteyen Ali Paşa, daha önce sadrazamlık yapmış olan Gürcü Mehmed ve Halil paşalardan kurtulmak için Erzurum'da isyan halinde olan Abaza Paşa ile haberleştikleri ve onu destekledikleri gerekçesiyle her ikisini de kendi konağında

